Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאט ערשיינט
דריימאל יאבענטליך
מיטוואך, פרייטאג אונד שאבעס
אונד קאסטעט
פיר עסטערייך-אונגארן
נאנציעהריג 10 גולדן — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולדן. קר. ע. וו.
פיערטעליעהריג 2 גולדן 50 קר. ע. וו.
פיר'ס אויסלאנד
נאנציעהריג 11 גולדן — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולדן 50 קר. ע. וו.
פיערטעליעהריג 2 גולדן 75 קר. ע. וו.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
עדען אאנ
מ ר ע נ ו ס ע ר י ר ע ן
אונד דיר מרענוסטראזיאנס-בערו
בענינגס מיט דקס פעסטאנד דיס
ערסטען בלאטעס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אן
פ ע ס ט
וואיטצנער בולווארד נומ. 29
וואהין מאן אויך דיא מרענוסטראזיאנס-
אנס-נעלדער צו זענדען בעליעבען.

Nr 117. פיערצעהנטער יאהרגאנג פעסטער, מאנטאג יט תשרי ה.תרמ"ג. Pest, den 2. Oktober 1882.

דיא באזע פרוכט דער יודענ-העטצעריא.

דיא יודענ-העטצעריין אין אונגארן, וועלכע ביז יעטצט בלאס מיט ווארטען אין דען צייטונגען אונד אין אנט-סעמיטישען פערזאמלונגען בעטריעבען וואהרדען, זינד נון יעטצט אין טהעטליכקייטען, אין בערוביגונג אונד איספלינדערונג דער יודען אויסגעארטעט. דער פאן לאנגער האנד געלענטע זאמע האט נון בעריישט דיא באזען פרוכטע צו טראגען אנגעפאנגען. דיא מארד-געשיכטע פאן דעם אים נאהדען אונגארנס גערעגענען עסלאר מיסטע געראדע אין דעם אויסרסטען וועסטען אונגארנס אידרע וויר-קונג צייגען, אין דען עכטען אונגארישען קאמטאטען אים נאהדען אונזערעס לאנדעס, נעמליך אין דער אימגעגענד פאן טיסא-עסלאר, וויא פאר-וועהרענד דער מאהד בעשפראכען אונד געגען דיא יודען גערהעטצט וורד. כאנגטען דענאך דיעזע העטצעריען אין קיינע וויר קליכען יודענ-פערפאלגונגען אויסארטען, — אונד גערادע אין דער גראנסען דייטשען שטאדט פרעסבורג, אין דער אינסטיגען קראנונגס-שטאדט אונגארנס, וויא דיא דייטשע בריסליכע בעפאלקערונג פיר געבילדעט אונד אויפגעקלערט גהאלטען וורד. מיסטע צום ערסטענמאלע דיא יודענ-העטצעריען אין טהעטליכקייטען אינערגעהען!

יא, אין פרעסבורג האבען זיך אין דען ערסטען צוויא „סבות-פייער-טאגען" דיעזעלבען יודענ-קראוואלע צענעטראגען, וויא דיא פאריגעס יאהר אין קיעוו אונד אין בלאטא וואהרען. עס וואהרען דיעזעלבע דיא פרעסבורגער יודען טרוירעג טאגע אונד נאך טרויריגער געכטע, וויא אינגעהרען לעזערן בעקאנגט. האט אין פרעסבורג שאן אינסט אים יאהרע 1848 אינע גראסע יודענ-פערפאלגונג שטאטטגעפונדען, דיא פרעסבורגער דייטשען וואלטען דאס פעסט דער „פרייהייט, גלייכהייט אונד בריעדערליכקייט" פאר אללעס הורך אינען יודענ-קראוואלל פיערען — אונד יעטצט נאך 34 יאהרען, נאכדעם דיא אינגאדייטשען יודען בעריישט זייט 14 יאהרען עמאנציפירט זינד, מיסטע אין פרעסבורג וועדער אין יודענ-קראוואלל איינגעפיהרט וועדען!

וויא בעקאנגט, וואר פרעסבורג הורך צוויא דעפטירטע אויף דעם דרעזדנער אנט-סעמיטיקאנגרעס פערטרעטען, אונד אלס נון דיעזע דעפטירטען פאן דרעזדען נאך פרעסבורג צוריקקעהרטען, פערזוכטען זיא זאגליך, דאס אין דרעזדען בעשלאסענע צו פערווירקליכען, יא, דיא אנטי-סעמיטען האבען זאגאר אפפענטליכע גערלאנגען פערלאנגטען אונד אים הורך אינען יודענ-קראוואלל אין גראסערעס מאסשטאבע הערפאר-וופען צו לאסען, עס וואהרען אן דיא פרעסבורגער בריסליכען ארבייטער אונד נאכסטען-יודען גערלד אונד בראנגטוויין פערטהיילט, אונד זיא וואהרען שאן זייט מעהרערען טאגען דיעזער יודענ-קראוואלל איהר דאס גענוגעסטע אונד זאגיפעלטגסטע פאר-בעשפראכען אונד פאר-בעריישט. עס וואר דא אינע פאר-מלכע גערהמע פערשוואונג מיט אינער פינטליכען, בינאהע מיליטערישען אינרכטונג, וועלכע איהר אין פערארבעדעטס צייכען געמיינ-זאם לאזבעכען זאלל.

אלס אם אבענד דעם 27-טען סעפטעמבער (ערב סבות) אינער בריסליכען פיעזעדענטען דעם פרעסבורגער פייער-פערארבעדעס הורך אינע מוזיק-באנדע אין „שטענדכען" דארגעבראכט וואורדע אונד אין פאלגע דעסען אין צוזאמענגעהיפ פאן פיעלען מענשען שטאטגעפונדען. דא נאך דער רעדעלס-פיהרער דער אנטי-סעמיטען אין צייכען, דאס עכטען יעטצט דיא געאינגטעסטע צייט זייא, אים אינען יודענ-קראוואלל צו בעגינגען. זאפארט פערזאמעלטען זיך אין דען יודענ-נאסטען גענען 500 ארבייטער אונד נאסטענ-יונגען אונד אינטער דעם שרייען אונד רופען: „עלינו אישטייצי!" — „עלינו אנאדי!" בעגאנגען זיא מיט גראסען שטייגען, וועלכע זיא אין זקען מיט זיך פיהרטען, אללע פענסטער דער יודענ-וואהנונגען אינצשלאגען. דיא פאליצייא, וועלכע אויף דיעזען קראוואלל ניכט פאר-בעריישט וואר, צייגטע זיך צוי בעיעלטיגונג דעם זעלבען אלס שוואך אונד אונגעגיגנד, אונד צוייא פאליצייסטען וואהרען זאגאר פאן דעם געזונדעל זעהר ערנסטליך פערוואונדעט.

טראטצדעם דער בירגערמייסטער אונד שטאדט-הויפטמאן מאנס דאריף גראפפערע פרעזבטס-מאסרעגעלן געפראפפען האבען, זא וועדערהאל-טען זיך דיעזע קראוואללע אין דען אבענדען דעם 28-טען אונד 29-טען אין נאך שרעקליכערעס מאסע, וועהרענד זיך דאס געזונדעל אם ערסטען אבענד בלאס אויף דאס פענסטער-אויסלאגען בעשרענקטע, גריפ עס אן דען אללגעגענען אבענדען אויך צו רייס אונד פיגדערונג אונד צו טהעטליכען אנגריפען אויף דיא יודען, וואביא עס דענן אויך צו בלוטיגען שלעגעריין געקאמטען. — דאס נאסטהויז-צום וויסען אכסען, וועלכעס אינעס יודען געהارט, וואורדע גערעגיגערטען אונד צערשאגט. — בעשטע-צייט וואורדע דא אויף דיא שבת-סע געשלאפען אונד דיא האבזעליגקייטען וואורדען צערטרומטערט אונד צערריסט.

זא וויא אין קיעוו אונד בלאטא, וואורדען יעטצט אויך אין פרעסבורג דיא יודענ-הייזער ערשטרמט, דער בראנגטוויין אויסגעטרונקען, אונד וואורדע אינטער דעם רופ: „עלינו אישטייצי!" פאר-טגעפיגדערט. — דיא האנדלונגען דער יודען קרוין, וועלכמאן, שטיין, פישער, פרייטמאן, גרינוואלד, שטרום אונד נימאן וואורדען צערשטארט אונד געפלינדערט. אויך דאס יידישע לעהר-הויז (בית שיבה) אונד דיא שולען זינד מיט שטיגען באמבארדירט וואורדען. שאן וואללטע דאס גזונדעל אויך אויבער דיא מינאנגען הערפאללען אונד זיא ענגערך צערשטארען, אבער דא קאם דאס מיליטער מיט פאר-געהאלטענען שטיגען אונד דרעזנ-טע דאס הויז-געזינדעל צוריק. דאביא וואורדע אין פאלאס הורך אינען שטיג-וואורף פערוואונדעט, אונד אינער אים אנדערע פרהעלט ערהעלט אינען באגעגטען-שטיך.

נאכדעם עס אין דען נאסטען הויזע וואורדע מאן דיא רעדעלספיהרער אנגרעפ, האבען זייא דען יודענ-קראוואלל שאן אנס ערקנגעזעצט; דיא זאכע איז בעריישט אין בעסטעס גאנגע; יעטצט ציעהען זייא נאך דער אינגעגענד, אים דארט דיא יודענ-קראוואללע הערייצבעשיאדען!" — עס שיינט גלייס צו זיין, דאס דאס געזונדעל הורך גלד אונד בראנגטוויין אין דען אנטי-סעמיטען פערלייטעט וורד. אללעס איז גענוג אינגאנגען-זיך אונד פערארבעדעט. אינער 100 יודען פליכטעטען אם הייליגען פייר-טאגע אין פרעסבורג נאך דייען, דענן דיא געפאהר וואר גראס, דיא יודען וואורדען בעריישט וואורלך אנגעגריפפען אונד עס געשטאנען זיך אינע בלוטיגע שלעגעריא צוייטען דען יודען אונד דעם געזונדעל.

וויא עס שיינט, וואללטע זיך דאס געזונדעל מיט דער פלינדערונג דער יודען אללין ניכט בעגינגען, דענן עס אבער פיעל אויך דאס פערזאמע-אמט, אים דאס אנזעלבע אויסצופלינדערן. — עס וויא דענן צאהלרייכע פערהאפטונגען פארגענאמען אונד דער פרעסבורגער יאהרמארקט, וועלכער אם 2-טען אקטאבער העטטע אבגעהאלטען ווערדען זאללען, מיסטע אויך אינבעשטמטע צייט פערשאבען ווערדען, וויל מאן עבען דיא בוירערנ-צייטונג אים געגענער בעפירכטעט.

נון, זא וויט מיסטע עס קאמטען, וויל עס עבען ניכט אנדערס קאמטען קאנטע. נאך דען לאנגען יודענ-העטצעריען, וועלכע ביזהער גדולדעט וואורדען, מיסטען זיא עבען אין זאלכע טהעטליכקייטען איבערגעהען. עס וואורדען, וויא געזאגט, אפפענטליכע גערלר-זאמטרונגען צו אנטי-סעמיטען פערזאמען קאמטען אונד דיעזע וואורדען שטללשווייגענד געגרלדעט. דא האט עס אומטער גערהיסען: מאן האט ציט אינצישרייטען, וועגן ווירקליך עטוואס פאר-פאללען זאללטע! — נון זינד דייב אינד פלינדערונגען אן יידישע פערמאגען אונד טהעטליכע אנגריפפע גענען יודען פאר-קאמטען — אונד דא וועדע עס עגדליך דאך שאן צייט, דאס טיסא זיין נאך אים פיר-וואהרע גענע-בענעס ווארט אייגהאלטע. זאגטע ער יא דאך: „דיא ערסטע דאגי, וועלכע זיך גענגען דיא יודען ערהע-בען וורד, ווערדע אך מיט אינער ארבען מאכט גיעדערשמעטערן, דאס זיך דאנן קיינע אנדערע דאגד געטרייען וורד, זיך גענגען דיא יודען צו ער-העבען!" — נון זאלל הערר פאן טיסא צייגען, וויא ער דיעזע אנט-סעמיטען צערשמעטערן קאנן!

וויא עס היינט, דאס מיסטער-פייערזאמטע טיסא אם 29 סעפטעמבער אן דען פרעסבורגער בירגערמייסטער שעלענבאפיר, דאס ער איהן פערזאללר פיר דיא ווייטערע זיכערהייט דער יודען פערגאנגווארלך מאכט, אונד פאללס דיא פאל-צייא ניכט גענגען זאלל, זא שטעהט איהם דיא גאנצע מיליטער-מאכט צור פערפיגונג! — יא, יעגן דיא געשיכטע נאך וויטער אויסארטען זאללטע, זא וורדע אין פרעסבורג דאס שאנדרעכטע (שטאטאיס) איינגעפיהרט ווערדען, נאך וועלכעס דער ערסטע מעגיס, דער גענגען אינען יודען אינגריפ ווארגען מיסטע, זאפארט שאנדרעכטליך הינגערי-טעט ווערדען מיסטע.

ווי גלייבען, דאס מיט דיעזעס יודענ-קראוואלל אין פרעסבורג דער בעסטע דער אנטי-סעמיטישען יודענהעטצעריען איבערליפפן איזט, אונד דאס עבען הורך דיעזען פאר-פאללל דיא זאכע צו אינער עגטשיידענען פאטעלאנדע צור שאנד אונד שאנדע געריכט, קאנן ניכט לענגער דויערן!

וויא דיא „פרעסבורגער צייטונג" מעלדעט, וואורדען אויך דיא פאלדאטען מיט שטיגען בעריפפען, וואהרד פיעלע דערזעלבען פערוואונדעט וואורדען ווייר. דאס גענגדעל דראנג אויך אין דאס הייז דעם יידישען הייליגענטהומס מעדעסקא אונד וואורד אללע מאבעל-שטיקע פאס צייטען שטאקע צו דען פענסטערן הינאוס. דאס גענגדער דאס אויך פיעל גערלר, וועלכעס עס פאן דען אנט-סעמיטען ער-האלטען.

פיעלע פרכטזאמע יודען פערשטעקטען זיך נאך אין דען קעללערן; דיא מיטהיגערען יודען אבער האטטען אינע ארט פאן אינער זעלבסט-פערטהיידיגונג געבילדעט. פאר איהרען הויז-טהא-

דעדעלס-פיהרער דער אנטי-סעמיטען אין צייכען, דאס עבען יעטצט דיא געאינגטעסטע צייט זייא, אים אינען יודענ-קראוואלל צו בעגינגען. זאפארט פערזאמעלטען זיך אין דען יודענ-נאסטען גענען 500 ארבייטער אונד נאסטענ-יונגען אונד אינטער דעם שרייען אונד רופען: „עלינו אישטייצי!" — „עלינו אנאדי!" בעגאנגען זיא מיט גראסען שטייגען, וועלכע זיא אין זקען מיט זיך פיהרטען, אללע פענסטער דער יודענ-וואהנונגען אינצשלאגען. דיא פאליצייא, וועלכע אויף דיעזען קראוואלל ניכט פאר-בעריישט וואר, צייגטע זיך צוי בעיעלטיגונג דעם זעלבען אלס שוואך אונד אונגעגיגנד, אונד צוייא פאליצייסטען וואהרען זאגאר פאן דעם געזונדעל זעהר ערנסטליך פערוואונדעט.

טראטצדעם דער בירגערמייסטער אונד שטאדט-הויפטמאן מאנס דאריף גראפפערע פרעזבטס-מאסרעגעלן געפראפפען האבען, זא וועדערהאל-טען זיך דיעזע קראוואללע אין דען אבענדען דעם 28-טען אונד 29-טען אין נאך שרעקליכערעס מאסע, וועהרענד זיך דאס געזונדעל אם ערסטען אבענד בלאס אויף דאס פענסטער-אויסלאגען בעשרענקטע, גריפ עס אן דען אללגעגענען אבענדען אויך צו רייס אונד פיגדערונג אונד צו טהעטליכען אנגריפען אויף דיא יודען, וואביא עס דענן אויך צו בלוטיגען שלעגעריין געקאמטען. — דאס נאסטהויז-צום וויסען אכסען, וועלכעס אינעס יודען געהارט, וואורדע גערעגיגערטען אונד צערשאגט. — בעשטע-צייט וואורדע דא אויף דיא שבת-סע געשלאפען אונד דיא האבזעליגקייטען וואורדען צערטרומטערט אונד צערריסט.

זא וויא אין קיעוו אונד בלאטא, וואורדען יעטצט אויך אין פרעסבורג דיא יודענ-הייזער ערשטרמט, דער בראנגטוויין אויסגעטרונקען, אונד וואורדע אינטער דעם רופ: „עלינו אישטייצי!" פאר-טגעפיגדערט. — דיא האנדלונגען דער יודען קרוין, וועלכמאן, שטיין, פישער, פרייטמאן, גרינוואלד, שטרום אונד נימאן וואורדען צערשטארט אונד געפלינדערט. אויך דאס יידישע לעהר-הויז (בית שיבה) אונד דיא שולען זינד מיט שטיגען באמבארדירט וואורדען. שאן וואללטע דאס גזונדעל אויך אויבער דיא מינאנגען הערפאללען אונד זיא ענגערך צערשטארען, אבער דא קאם דאס מיליטער מיט פאר-געהאלטענען שטיגען אונד דרעזנ-טע דאס הויז-געזינדעל צוריק. דאביא וואורדע אין פאלאס הורך אינען שטיג-וואורף פערוואונדעט, אונד אינער אים אנדערע פרהעלט ערהעלט אינען באגעגטען-שטיך.

נאכדעם עס אין דען נאסטען הויזע וואורדע מאן דיא רעדעלספיהרער אנגרעפ, האבען זייא דען יודענ-קראוואלל שאן אנס ערקנגעזעצט; דיא זאכע איז בעריישט אין בעסטעס גאנגע; יעטצט ציעהען זייא נאך דער אינגעגענד, אים דארט דיא יודענ-קראוואללע הערייצבעשיאדען!" — עס שיינט גלייס צו זיין, דאס דאס געזונדעל הורך גלד אונד בראנגטוויין אין דען אנטי-סעמיטען פערלייטעט וורד. אללעס איז גענגי אינגאנגען-זיך אונד פערארבעדעט. אינער 100 יודען פליכטעטען אם הייליגען פייר-טאגע אין פרעסבורג נאך דייען, דענן דיא געפאהר וואר גראס, דיא יודען וואורדען בעריישט וואורלך אנגעגריפפען אונד עס געשטאנען זיך אינע בלוטיגע שלעגעריא צוייטען דען יודען אונד דעם געזונדעל.

וויא עס שיינט, וואללטע זיך דאס געזונדעל מיט דער פלינדערונג דער יודען אללין ניכט בע-

איין דיעזע צייטונג קאנן מאן
עדען אאנ
מ ר ע נ ו ס ע ר י ר ע ן
אונד דיר מרענוסטראזיאנס-בערו
בענינגס מיט דקס פעסטאנד דיס
ערסטען בלאטעס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אן
פ ע ס ט
וואיטצנער בולווארד נומ. 29
וואהין מאן אויך דיא מרענוסטראזיאנס-
אנס-נעלדער צו זענדען בעליעבען.

סעמטען איינע „פרוואט-ראבע“ בעצוועקען. דא זיא פיעללייכט איינסט פאן איינעם יודען אויף איר-נענד איינע ווייזע אן אהרער עהרע אדער אהרעם פערמאגען בעשעדיגט וואורדען. איינע זאלכע „פרוואט-ראבע“ איזט געווים אונערעל. אבער זיא איזט איממערהין ערקלערלעך אונד קאנן דעם טרייבען דער אנט-סעמטען מינדעסטענס אלס „מיל-דערונגס - גרונד“ דיענען. נון פערפעגנטליכען אבער דיא בלעטטער עכען איינען בריעף דעם דר' הענריצי פאם 17-טען אויגוסט 1880, דען ער אין איינען יודישען וואהלטהעטער גערידטעט. דיא הויפטשעללען דיעזעם בריעפעס לייטען זיא פאלגט:

„יעהר געהרטער הערר! ערסט אין דיעזעם איינגעבליקע ערהאלטע איך אהר פרינדליכעם שרייבען, נאך פאר איינגען מאנען ערצעהלטע איך מיינער פרוא פאן דען צאהלרייכען וואהלטהאטען, מיט דענען זיא מיך איבערהיפטען זיט דעם בעגינגע מיינער שווערען בין איך דאס דאקטאר-ריפ-לאם ערהיעלט אונד מיר זאגאר פיר איינע וויסענשאפטליכע ארבייט פאן דער געלעהרטען געזעלל-שאפט איינע דאהע בעלאהנונג צוערקאנגט וואר-דע. נון געבען זיא מיר ווידער דורך איהר שרייבען איינען בעוויז אהרער אויפריכטיגען פריינד-שאפט. אבגלייך איך פאן דען פערשידענסטען זייטען אביער מיינען זיעג ביא דער געלעהרטען גע-זעלשאפט בעגלקווינשונגען ערהאלטע, זא איזט מיר דאך עכען איהר וואונש דער טהייערסטע. וועס-האלב איך מיך אהנגען אונד אהרען אנגעראגען פיר דיעזען נייען בעוויז אהרעם וואהלוואללענס דאפפעלט דאנקבאר פיהלע, מיט הערצליכעם גרי-סע אן זיא אונד דיא לייבען אהרען אהרערע אהר ער-געבנער ערנסט הענריצי. — איס דיעזען ציילען ערזעהט מאן צור גענגע, דאס הענריצי, איינער דער יילדעסטען פיהרער דער יידישען אנטי-סעמטען, נור דען אונטערשטיצונגען איינעם עדלען יודען עס צו פערדאנקען האט, דאס ער זיינע שטידיען פאללענדען קאנגטע. ערנסט הענריצי האט אלזא קיינע קרענקונג זיטענס איינעם יודען ערלייטטען, זאנדערן פאן איינעם זאלכען צאהל-רייכע וואהלטהאטען ערהאלטען. ביא אידם קאנן אלזא נוכט איינמאל פאן איינער „פרוואט-ראבע“ דיא רעדע זיין. איס גענגטהיל, ער מאכט זיך דעם שווארצעסטען אונדאנקעם שולדיג. דא ער יא אלל זיינע גראבע איינעם יודען צו פערדאנקען האט, זא איזט עס: מאנכער יודע האט בערייטס אן זיינעם בוזען איינע שלאנגע ערווארמט. פאן דער ער זאראגען מארטליך פערוואנדעט וואירדע. הענ-ריצי איזט אביער באזע שלאנגע דער פערלייטונג: דאך דיא יודען מארטליך צו פערוואנדען — דאס דירפטע אידם האפפענטליך ניממער גלינגען!

* (מאסס ג-אויסטריטט דער יידישען ארצטע אויס דער רי-סישען ארמע.) איס מאסטיו וויירד בע-ריכטעט: זאעבען האט דיא רעגיערונג איינע פער-פיגונג פערלאפפענטליכט. וואנאך דיא צאהל דער יידישען אצטע אין דער רוסישען ארמעע צו בע-שרענקען דיא. אין פאלגע דיעזער פערפיגונג זוכ-טען זיממטליכע יידישע מיליטער-אצטע אום איהרע ענטלאסונג אן, דא זיא אין איינער זאלכען פערפיגונג איינע מעפע בעליידיגונג דער יידישען אצטע ערבליקען. — אלס ארזאכע דיעזער זאג-דערבאן פערפיגונג ווירד פאלגענדע מהאטזאכע אנגעגעבען: דער רעגימענטס-אבעראצט אין ווילנא וואר דען אידם אונטערשטעהענדען יידישען מיל-טער-אצטען בעדייטענדע סוממען שולדיג, אלס דער אבערקאממאנדאנט אין ווילנא היעפאן ערפאהר. דא ענטהאב ער דען רעגימענטס-אבעראצט זיינער שטעללע. דיעזער נון וואללטע אן דען יידישען אצ-טען ראכע איבען אונד מאכטע ביא דער רעגיערונג איינע איינגאבע. אין וועלכער ער זאגטע: „דיא יידישען מיליטער-אצטע קאממען איהרען פפליכ-טען נישט נאך, דא זיא איהרען קאפפ מיט געלד-שפקלאצאנען, מיט וואיבער, פאלל האבען!“ — דיעם פערגלאסטע נון דיא רעגיערונג איינע פער-פיגונג צו ערלאסען. קראפט דערען דיא אנצאהל דער יידישען אצטע אין דער רוסישען ארמעע צו בעשרענקען זיא: דיא יידישען אצטע האבטען רעכט, אונדרם זיא אין פאלגע דיעזער בעליידיגונג דען פערפיגונג איהרע שטעללען אין דער ארמעע ניעדערלעגען וואללען. דיא אנגעלעגענהייט בעפיגט דעם זיך יעטצט בים רוסישען קאזיער אלעקסאנ-דער III; עס איזט צווייפעלהافט. אב דיעזער דיא ענטלאסונגס-געזוכע זא פעלער טיכטיגער מיל-טער-אצטע אנגענהמען ווערדע. מאנלע, דאס דער קאיזער דען בעליידיגטען יידישען אצטען דורך בעזיישונג דער ערוועהנטען פערפיגונג איינע ענטשעפעכענדע גענגסטהואונג פערשאפפען ווירד.

☞ וועגען דער מארגען אונד אבערמארגען הייליגען פייערטאגע מום אינזער פרייטאג-בלאטט ווערדען בריעפע אינזערע בלאטט ערשיינט מאנטאג אויה.

געשעפטסבעריכט.

עפעטער פרייזע.

געטרייד-געשעפט. פאן וויינען ווארדען נעמעסען פיעל צו מארקט געבראכט דער פערקויף ווארנום. 20000 מעטצ' וואיזדען פערקייפט.

ווייצען, פרייס- (נייע) 200 מטרצ' 83. ק' 9,75 גולד. 300 מטרצ' 81 ק' 9,85 גולד. 200 מטרצ' 80.8 קילא 9'80 גולד. 100 מטצ' 80,5 קילא 9,85 גולד. — 1000 מעטצ'-צענטנער 80, קילאגראמם 9'80 גולד. 100 מטצ' 80, קילא' 9'70 גולד. 100 מעטצ' 80 קילא 9.40 גולד. 200 מטצ' 79.5 ק' 9.40 גולד. 500 מעטצ' 79'8 קילא 9'25 גולד. מעטצ' ראדען 500 מעטצ' 80, קילא 9,52½ גולד. — באנאטער 100 מטצ. 80, קילא' 9,40 גולד. 1000 מטצ' 77'5 ק' 9.45 גולד. 1400 מעטצ' 78'3 קילא 8,90 גולדען. — וויינטרינער 500 מצ' 78.5 ק' 8.80 גולד. 200 ק' 8,85 גולד. 200 ק' 9.50 גולד. (אללעס פער 100 קילא.)

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פרוכטע	קוואלישע פר. הקטאל.	פער 100 קילאגראמם
נארד-אונגאריישער	75	. .
„ „ „	76	. .
„ „ „	77	. .
„ „ „	78	8.65 – 8.70
„ „ „	79	8.80 – 8.85
„ „ „	80	8.90 – 8.95
„ „ „	81	9.— — 9,50
פעכטער-נאדעז (נייא)	75	. .
„ „ „	76	. .
„ „ „	77	. .
„ „ „	78	9.15 – 9.30
„ „ „	79	9.35 – 9.45
„ „ „	80	9.50 – 9.55
„ „ „	81	9.60 – 9.65
פחיים		
„ „ „	75	. .
„ „ „	76	. .
„ „ „	77	. .
„ „ „	78	9.15 – 9.30
„ „ „	79	9.35 – 9.45
„ „ „	80	9.50 – 9.55
„ „ „	81	9.60 – 9.65
וויינבעבונגער	76	. .
„ „ „	77	. .
„ „ „	78	9.15 – 9.30
„ „ „	79	9.35 – 9.45
„ „ „	80	9.50 – 9.55
„ „ „	81	9.60 – 9.65

פרוכט	רייאלישע פר. הקטאל.	פער 100 קילאגראמם
קאן	70	7.10 – 6.80
נעדסטע מאלע	62	—.— — —
נעדסטע פוטטער	62	6.25 — 6.—
האפער	40	6.20 – 5.90
קוקורוץ באנאטער	75	8 — 7.90
אנדערע	73	7.85 — 7.80
הירזע	—	—.— — —

אנגעקומענע צ.			פער הערבסט	
	וויצען			8.83
			„	—.—
			„	—.—
			„	—.—
	קוקורוץ		„	—.—
	נעדסטע		„	—.—
	האפער		הערבסט	6.10
			„	—.—
			„	—.—
			רעפס	—.—

כאללען-מעהל				פר.	סל.
			נופפער	0	20
			„	1	—
			„	2	19
			„	3	18
			„	4	18
			„	5	17
			„	6	16
			„	7	14
			„	8	12
			„	8½	10
דער כאללען צו 100 קילאגראמם מיט זאק					
שפיריטוס:	אלטע מעטלאדע פיעטקעס				32
	„ נייע				29
			מאאספעל		

קורז-טאבעללע פאם 26 סעפטעמבער

געלדסורטן	פר.	סל.
וולבער-אשיא	—	100
הוקאשען	5	65
דסטרייך-אונגאריישע 8 גולדען נאלד-		
שטק (20 פראנקען)	9	46
נאפאליאנאר	9	46
יישע יינקסאנגאטען	58	20
20 מארקשטיקע	11	65
מאטער-דוקאט	1	18

לאזע.	פר.	סל.
1854-ער 4% פערלאזונג שפאנאפס-לאזע	120	75
1860-ער „ נאמצ	130	75
דעפפע „ האלבע	134	75
1864-ער לאזע צו 100 גולדען	170	—
דעפפע „ 50 „	169	—
קאסא דונאנענשטיינ	44	—
אדלערס-לאזע	26	—
קרדיטס-לאזע	174	—
קראנארישע צו 40 גולדען	41	—
אונגאר-דאנאוטהאל-פאלאס-לאזע	109	—
אונגאריש דער אונגאריש באדענ-	23	—
קרעדיט צו 5 אינהאלט פרעצענט	19	—
דער אונגאריש הויפטקרעדיט באנק צו	19	75
אסטער לאזע	40	—
פארסס לאזע	40	—
הונדלס-לאזע	10	—
פארס-לאזע	40	—
וואלנוטער לאזע	20	—
פס.-וויסאלס לאזע	40	—

לאזע.	פר.	סל.
מאגדעבורגער לאזע צו 20 גולדען	—	24
פרינסטער לאזע „ 100 „	—	127
דעסאע „ 50 „	—	63
וואלדשטיין-לאזע „ 20 „	28	50
ווינער שנרעפע-לאזע „ 20 „	—	39
אונגאריש-פרעסבורגער-לאזע צו 100 גולד	118	25
פרוים-פאבל-לאזע	—	110
ווינענער-לאזע	125	75

ווערטה-פאפיערע	פר.	סל.
אונגאריש גארענטירטע 6%	119	30
דעפפע צו 4 פרעצענט	88	—
אונגאריש מאפיער-רענטע	87	—
אונגאריש גרונדענטלאסטונגס-	98	50
פרעמדער באנאטער	95	—
רומענענישע	99	—
נאראנטע	102	—
בוקאוינא	100	50
אונגאריש איינגאנאט-אולקפקן	185	—
וויינצעקגעס-אבלאזונגס-אבלאנאטאנען	97	50
אונגאריש דער אונגאריש באדענ-		
קרעדיט צו 5 אינהאלט פרעצענט	101	—
דער אונגאריש הויפטקרעדיט באנק צו	102	75
5% פרעצענט		
דער אונגאריש אללגעמיינען באדענ-		
קרעדיט-אנשטאלט צו 5 אינהאלט		
פרעצענט	98	50
דער אטטפאלן	90	30
דער נארדבאהן-באהן	164	—

Eigenthümer und verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1882. — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard.

גערסטע (נייא) 6.45 – 7.35 גולד.
האפער 6.10 – 6.15 גולד.
באהנען 10.25 גולדען.

וויענער פרייזע.

וויענער שלאכט-פיעהמארקט. דער אויפ-טריעב אויף דעם וויענער שלאכט-פיעהמארקטע אם 25-טען די' מ. בעטרוג 2805 שטיק. דאפאן וואירען: 1816 אונגאריש, 583 פאלנישע אונד 406 דייטשע. דיא פרייזע שטעללטען זיך פער 100 ק': אונגאריש מאסט-אכסען 57 — 63. גול. פאלנישע 57 — 62. גולד. דייטשע 55 — 69. גולדען.

פעראנטוואר־טליכער רעדאקטער: מאיר בר־י רייז.

קאנקורז.

אין דער היעזיגען ארטהאדאקסען נעמינדע איזט דיא שטעללע איינעם טחתת וכורק, בעל תפלה ובעל קורא צו בעזעצען, דער צוגלייך איין טיכ-טיגער בעל הוראה זיין מוס אונד דאס מאטריקעל-פיהרען פערשטעהט, מיט דעם 13-טען אקטאבער צו בעזעצען. אהרעם-נעהאלט פאן 300 גולדען נעבסט פרייער וואהנונג. בעווערבער אום דיעזע שטעללע מיסען מיט קבלות אונד התרות פאן גאנזי ומנני פערזעהען זיין אונד זיך ביים נעפע-טיגטען פארשטאנדע ביז צום 4-טען אקטאבער מעלדען. — נור דעם אקצעפטירטען ווערדען דיא רייזע-שפעזען פערגיטיגט. — אין מיהל ווירד בע-פארצוגט.

ע ד י ע ק (האידו קאמיטאט) 1882.

1—3 יאקאב הערץ, פארשטעהער.

קאנקורז.

אין דער היעראדטס מיט דעם 15-טען אק-טאבער לייפענדען אהר ערקטענדען פרוואט-שולע ווירד אין נעפרייטער לעדיגער לעהרער מיט דעם יאהרעסגעהאלט פאן 300 ביז 400 גולד. בעווערבער, וועלכע אונגאריש אונד העברעאיש נעגענשטענדע וויא איך העברעאיש גראמאטיק אינ-טערייסען קאנען, האבען אהר דיפלאם אונד צייגנישסע ביז 1-טען אקטאבער אן נעפערטיגט אינצוזענדען.

שאא סט' פעטער, אם 10 סעפטעמבער 1882.

ווילהעלם בראון,
1—* ראזענטהאל דאוויד.

קאנקורז.

איך וויינשע צו מיינען פיעה קינדערן איינען דיפלאמירטען היילערערר, וועלכער דייטש, אונגא-ריש אונד העברעאיש אינטערייסען זאלל. נעהאלט פער קורז 80 fl. נעבסט גאנצער פערפעלעגונג. דער פאסטען איזט ביז אם 5-טען אקטאבער צו בעזעצען.

אדרעססע: סאמעל ווייס אין טשאמאראז פאסט סאנטלא (פאסטהאוס ראם.)

1—*

הייסט עס: „דיזעו עלענדען פ־עסבירגער דייטשען האבען מיט אירעם יודען-קריאוואלל איבער דיא אינגאַרישע פ־ייהיט שטאָך אינ שאנדע געבראכט. דיזע גיערערעבטיגען דייטשען וואָרען עס, וועל־כע קיינע יודען אינטער דיא אינגאַרישען האָניוערס אי־פ־נעהמען וואָללטען, אונד זאָ האבען זיא אונ־זערען וואהלשפרוך: „פ־ייהיט, גלייכהייט אונד ברי־ערליכקייט“ צו שאנדען געמאכט! דיזע עלענ־דען דייטשען האסטען נור איס נייד דיא יודען, אונד ווענן זיך אין עהרליכער אונגאַרישער ברעדזען אנגנומם, זאָ בעשולדיגען זיא אהן, ער וועלע פאָן דען יודען בעשעאבלער אינגעפ־ה־ט.)

* (אין פראָצעס געגען דיא אנטיסעמיטען.) אם 27-טען סעפ־טעמבער קאם עס אין ווען צו איינער אָפ־ענטליכען גע־ריכטס-האנדלונג גיגען אינע אנטי-סעמיטישע באנ־דע, וועלכע זיך דאמיט בעשעפ־טיגט „אשקוול־לע“ אין דער פאָרם פאָן דעגען-מאַרקען געגען דיא יודען צו פערבריטען. עס שטעללטע זיך איין דא הערים, דאס דיא מיטגליעדער דיזער באנדע לי־טער געמיינע מענשען זינד, פאָן דעגען מעהרערע בעריכטע אינגען פ־ערשיעדענער פערבינדונגען אבגע־שטאָפ־ט וואָרען. ביא דיזער גוללענגענהייט היעל־טען איין דער שטאאטס-אנוואלט אונד דער לאנ־דעס-גערי־כט-אט זעהר שאָרפ־ע רעדען גיגען דאס טרייבען דער אנטי-סעמיטען. אין דיזען רע־דען הייסט עס אינטער אנדערם: „ווי ערגענגערן אן איינען עדלען אישפ־ייר אינטערעס קאָזעס פ־אָגען אונד, דאס אין דיזעם שטאאטע וואָר קאָמפ־ט גיגען אינע קאָנפ־עסיאָן זיך ניכט גיגענזיקען דיר־פ־ע, דא אין דיזעם שטאאטע אללע בירגער גלייכע רעכט בעמאנפ־ידכען קאָנגען. — בין יעטצט וואָרען אינטער דען מיגיסטען צייטעלליא קעפ־פ־ע גע־פ־ירדט: ערסטענס, דער נאציאָנאלי־טעטע-קאָמפ־ (וואָ בי־שפ־עלסווייזע דער קאָמפ־ דער דייטשען גיגען דיא סלאוישע נאציאָן) — אונד צווייטענס, דער זאָציאָלע קאָמפ־ (דאס הייסט: דער קאָמפ־ דער ארבי־טער גיגען דיא קאָפ־יטאלי־בעזיטצער, אדער: דער קאָמפ־ דער ארמען גיגען דיא ריכען.) איס דיזען צווייא קעפ־פ־ען אוזס נון וואָ אין באסטאָרד (ממזר) - ער קאָמפ־ דער אנטי-סעמיטען גיגען דיא סעמיטען בעטשטאנדען. דיא אנטי-סעמיטען גע־בי־כען הייבויא דיא לעבעליכע פ־אוי־ערע, דאס זיא נוכט גיגען דיא אינגעלגען יודען זינד, זאָנדערן בלאס גיגען דיא גיזאמטע-יודענהייט. וואָ לעבער־ליך: דיא גיזאמטהייט האט קיינע עמפ־פ־ינדונג, דיא הערצע־ייען טרעפ־פ־ען אונד פ־ערלעטצען נור דיא אינגעלגען יודען, יעדער אינגעלגע פ־יהלט פ־ערטראָקענעט בלוטע, וועלכע אויף קונפ־ליכע וויזע אין דאס קאָרבען אינגעפ־אָנגען וואר.

אישהור שרייבט בים אנדליכע דיזער בלוטע צוזאמען. — וואר עס דאָך דיזעלבע פ־פ־אנגע. דיא ער אינגס אים שנעע נכען יענער הונגערס.שלוכס געפ־ינדען אונד דעם דר' לילענטהאל איבערגעבען. (דיזעע ערסטע קאפ־ע.)

רעכא זאָ דעם אישהור פ־עסט אין דיא אינען, דאנ־אנגס דיא: „ענשטלדיגען וויא, דאס איך הייב אונד דא אינען אנפ־אל פאָן אינער אָהנמאכט בעקאָמפ־ע, — ווענן אוך זאָגס דיא אָהנמאכט.אנפ־אללע נור ביא דען אייראָ־פ־אָיישען אונד נכט אוך ביא דען אפריקאנישען דאמען מאָדע איס. אך וואר זאָגס נעדזוגע-שטאָרק אונד קרעפ־מיג, אבער איך בין ווייס יאהרען אינע קראנקע אונד נאָך לאנגע נכט הערגעשטאללט. אינדעפ־סען איך מיס אללע מיינע קרעפ־ט צוזאמענגעהאלטען, איך האבע אירגען שווואס אנגעפ־ערזוכט, הארען ווא; עס וואר פאָר אינגעפ־אהר זעכס יאהרען; מיין גאפ־ווילינער פאפ־ער פ־עריר לעבעט דאמאלס נאָך. — איינעס מאנעס ערשיען ביא אינס — אלס נאָך מיין מאמטער בירגער-מייסטער וואר — איין יונגעס מעדכען, איינע פ־ערטע אונד פ־ערלאפ־סענע; וויא וואר פאָן יונגען לייטען, וועלכע אין דער הונגערס-שלוכס פ־ערזאוי־גליקט וואר דרען, זאָ זענינסענס לישעט דיא נעשיכטע, דיא ווא מיינס פאפ־ער מיטטהיילט. — הארען ווא גענוי, וואס איך איהגען ערצעהלע?

אישהור בעראהט מיס איינער קאָפ־פ־ערבינונג אונד אנשוואָ־ענט נכט.

„דער מאנע, וועלכען יענעס מערכען אנגענכען (ע־פ־ערטראָקענעט בלוטע, וועלכע אויף קונפ־ליכע וויזע אין דאס קאָרבען אינגעפ־אָנגען וואר.

אישהור שרייבט בים אנדליכע דיזער בלוטע צוזאמען. — וואר עס דאָך דיזעלבע פ־פ־אנגע. דיא ער אינס אים שנעע נכען יענער הונגערס.שלוכס געפ־ינדען אונד דעם דר' לילענטהאל איבערגעבען. (דיזעע ערסטע קאפ־ע.)

רעכא זאָ דעם אישהור פ־עסט אין דיא אינען, דאנ־אנגס דיא: „ענשטלדיגען וויא, דאס איך הייב אונד דא אינען אנפ־אל פאָן אינער אָהנמאכט בעקאָמפ־ע, — ווענן אוך זאָגס דיא אָהנמאכט.אנפ־אללע נור ביא דען אייראָ־פ־אָיישען אונד נכט אוך ביא דען אפריקאנישען דאמען מאָדע איס. אך וואר זאָגס נעדזוגע-שטאָרק אונד קרעפ־מיג, אבער איך בין ווייס יאהרען אינע קראנקע אונד נאָך לאנגע נכט הערגעשטאללט. אינדעפ־סען איך מיס אללע מיינע קרעפ־ט צוזאמענגעהאלטען, איך האבע אירגען שווואס אנגעפ־ערזוכט, הארען ווא; עס וואר פאָר אינגעפ־אהר זעכס יאהרען; מיין גאפ־ווילינער פאפ־ער פ־עריר לעבעט דאמאלס נאָך. — איינעס מאנעס ערשיען ביא אינס — אלס נאָך מיין מאמטער בירגער-מייסטער וואר — איין יונגעס מעדכען, איינע פ־ערטע אונד פ־ערלאפ־סענע; וויא וואר פאָן יונגען לייטען, וועלכע אין דער הונגערס-שלוכס פ־ערזאוי־גליקט וואר דרען, זאָ זענינסענס לישעט דיא נעשיכטע, דיא ווא מיינס פאפ־ער מיטטהיילט. — הארען ווא גענוי, וואס איך איהגען ערצעהלע?

אישהור בעראהט מיס איינער קאָפ־פ־ערבינונג אונד אנשוואָ־ענט נכט.

„דער מאנע, וועלכען יענעס מערכען אנגענכען (ע־פ־ערטראָקענעט בלוטע, וועלכע אויף קונפ־ליכע וויזע אין דאס קאָרבען אינגעפ־אָנגען וואר.

אישהור שרייבט בים אנדליכע דיזער בלוטע צוזאמען. — וואר עס דאָך דיזעלבע פ־פ־אנגע. דיא ער אינס אים שנעע נכען יענער הונגערס.שלוכס געפ־ינדען אונד דעם דר' לילענטהאל איבערגעבען. (דיזעע ערסטע קאפ־ע.)

רעכא זאָ דעם אישהור פ־עסט אין דיא אינען, דאנ־אנגס דיא: „ענשטלדיגען וויא, דאס איך הייב אונד דא אינען אנפ־אל פאָן אינער אָהנמאכט בעקאָמפ־ע, — ווענן אוך זאָגס דיא אָהנמאכט.אנפ־אללע נור ביא דען אייראָ־פ־אָיישען אונד נכט אוך ביא דען אפריקאנישען דאמען מאָדע איס. אך וואר זאָגס נעדזוגע-שטאָרק אונד קרעפ־מיג, אבער איך בין ווייס יאהרען אינע קראנקע אונד נאָך לאנגע נכט הערגעשטאללט. אינדעפ־סען איך מיס אללע מיינע קרעפ־ט צוזאמענגעהאלטען, איך האבע אירגען שווואס אנגעפ־ערזוכט, הארען ווא; עס וואר פאָר אינגעפ־אהר זעכס יאהרען; מיין גאפ־ווילינער פאפ־ער פ־עריר לעבעט דאמאלס נאָך. — איינעס מאנעס ערשיען ביא אינס — אלס נאָך מיין מאמטער בירגער-מייסטער וואר — איין יונגעס מעדכען, איינע פ־ערטע אונד פ־ערלאפ־סענע; וויא וואר פאָן יונגען לייטען, וועלכע אין דער הונגערס-שלוכס פ־ערזאוי־גליקט וואר דרען, זאָ זענינסענס לישעט דיא נעשיכטע, דיא ווא מיינס פאפ־ער מיטטהיילט. — הארען ווא גענוי, וואס איך איהגען ערצעהלע?

אישהור בעראהט מיס איינער קאָפ־פ־ערבינונג אונד אנשוואָ־ענט נכט.

„דער מאנע, וועלכען יענעס מערכען אנגענכען (ע־פ־ערטראָקענעט בלוטע, וועלכע אויף קונפ־ליכע וויזע אין דאס קאָרבען אינגעפ־אָנגען וואר.

אישהור שרייבט בים אנדליכע דיזער בלוטע צוזאמען. — וואר עס דאָך דיזעלבע פ־פ־אנגע. דיא ער אינס אים שנעע נכען יענער הונגערס.שלוכס געפ־ינדען אונד דעם דר' לילענטהאל איבערגעבען. (דיזעע ערסטע קאפ־ע.)

רעכא זאָ דעם אישהור פ־עסט אין דיא אינען, דאנ־אנגס דיא: „ענשטלדיגען וויא, דאס איך הייב אונד דא אינען אנפ־אל פאָן אינער אָהנמאכט בעקאָמפ־ע, — ווענן אוך זאָגס דיא אָהנמאכט.אנפ־אללע נור ביא דען אייראָ־פ־אָיישען אונד נכט אוך ביא דען אפריקאנישען דאמען מאָדע איס. אך וואר זאָגס נעדזוגע-שטאָרק אונד קרעפ־מיג, אבער איך בין ווייס יאהרען אינע קראנקע אונד נאָך לאנגע נכט הערגעשטאללט. אינדעפ־סען איך מיס אללע מיינע קרעפ־ט צוזאמענגעהאלטען, איך האבע אירגען שווואס אנגעפ־ערזוכט, הארען ווא; עס וואר פאָר אינגעפ־אהר זעכס יאהרען; מיין גאפ־ווילינער פאפ־ער פ־עריר לעבעט דאמאלס נאָך. — איינעס מאנעס ערשיען ביא אינס — אלס נאָך מיין מאמטער בירגער-מייסטער וואר — איין יונגעס מעדכען, איינע פ־ערטע אונד פ־ערלאפ־סענע; וויא וואר פאָן יונגען לייטען, וועלכע אין דער הונגערס-שלוכס פ־ערזאוי־גליקט וואר דרען, זאָ זענינסענס לישעט דיא נעשיכטע, דיא ווא מיינס פאפ־ער מיטטהיילט. — הארען ווא גענוי, וואס איך איהגען ערצעהלע?

אישהור בעראהט מיס איינער קאָפ־פ־ערבינונג אונד אנשוואָ־ענט נכט.

„דער מאנע, וועלכען יענעס מערכען אנגענכען (ע־

פ־ערטראָקענעט בלוטע, וועלכע אויף קונפ־ליכע וויזע אין דאס קאָרבען אינגעפ־אָנגען וואר.

אישהור שרייבט בים אנדליכע דיזער בלוטע צוזאמען. — וואר עס דאָך דיזעלבע פ־פ־אנגע. דיא ער אינס אים שנעע נכען יענער הונגערס.שלוכס געפ־ינדען אונד דעם דר' לילענטהאל איבערגעבען. (דיזעע ערסטע קאפ־ע.)

רעכא זאָ דעם אישהור פ־עסט אין דיא אינען, דאנ־אנגס דיא: „ענשטלדיגען וויא, דאס איך הייב אונד דא אינען אנפ־אל פאָן אינער אָהנמאכט בעקאָמפ־ע, — ווענן אוך זאָגס דיא אָהנמאכט.אנפ־אללע נור ביא דען אייראָ־פ־אָיישען אונד נכט אוך ביא דען אפריקאנישען דאמען מאָדע איס. אך וואר זאָגס נעדזוגע-שטאָרק אונד קרעפ־מיג, אבער איך בין ווייס יאהרען אינע קראנקע אונד נאָך לאנגע נכט הערגעשטאללט. אינדעפ־סען איך מיס אללע מיינע קרעפ־ט צוזאמענגעהאלטען, איך האבע אירגען שווואס אנגעפ־ערזוכט, הארען ווא; עס וואר פאָר אינגעפ־אהר זעכס יאהרען; מיין גאפ־ווילינער פאפ־ער פ־עריר לעבעט דאמאלס נאָך. — איינעס מאנעס ערשיען ביא אינס — אלס נאָך מיין מאמטער בירגער-מייסטער וואר — איין יונגעס מעדכען, איינע פ־ערטע אונד פ־ערלאפ־סענע; וויא וואר פאָן יונגען לייטען, וועלכע אין דער הונגערס-שלוכס פ־ערזאוי־גליקט וואר דרען, זאָ זענינסענס לישעט דיא נעשיכטע, דיא ווא מיינס פאפ־ער מיטטהיילט. — הארען ווא גענוי, וואס איך איהגען ערצעהלע?

אישהור בעראהט מיס איינער קאָפ־פ־ערבינונג אונד אנשוואָ־ענט נכט.

„דער מאנע, וועלכען יענעס מערכען אנגענכען (ע־

זיך געטראָפ־ען, אונד דעסהאלב איזט דיזער באס־טארד-קאָמפ־ צו פ־ערזוך־גען. דער קאָמפ־ דעס אנטי-סעמיטיסמוס איזט איין געמיינער זאצאלער קאָמפ־; זאָ וויא דא, זאָ הערשט איך דאָרט נור מיסגונסט אונד נייד; (איך הייער אין פ־עסט וואר־דען אין דער נאכט פאָם 29-טען אויף דען 30-טען סעפ־טעמבער איינע בי־סטלכע שטימונגען, וועל־כע זאָלכע „אשקוולע“ אין געשאָלט פאָן זיעגעל־מאָרקען פ־ערבי־ישטען, טיכטיג דורכגעפ־ירעלט. אין בי־סטלכער מעדיצינער, וועלכער 200 זאָלכע זיעגעל-מאָרקען ביא זיך האטטע, וואָרדע זאָגאר פאָן אינגעם אבשעאבלער אינגעפ־ה־ט.)

* (רוי־ב-פ־ערזוך בי־יא אינגעם יודען.) דעם-פ־עסטער שי־נאָל וואר איס טאָמ־אבאר (העזיטשער קאָמיטאט) בעריכטעט: פאָרגע וואכע מאנאט אבערם דראנגען אין דיא וואהנונג דעס הייזוגען יידישען נשמ-בעזיטצערס, הערדן סאלאָמאָן בי־שטיין, דריא בעראָפ־ענטע ריכטער אין אונד פ־ירטען זאָגליך דריא שיסטע טראָפ־ען הערדן סאלאָמאָן בי־שטיין, וועלכער דער דריטטע שיס זייגע פ־יא־ א־ טראָפ־. טראָטצדעם מיסטען דיא ריכטער, אהנע אוהר ציעל ערריכטע צו האבען, אבצוהען, בעפ־אָר זיא געמעלדט נאָך צוי אנדערען האטטען, אין דיא פ־ירטע רונג דעס ריכטעס צו גערען, ענטשטאנד איין דער נאס־סע צופ־עללען. איין לערם, אין פאָלגע דעסען דיא ריכטער דיא פ־ליכט ערגרי־פ־ען אונד זיך שנעלל איס דעס שטיבע מאכטען. הערר בי־שטין האט אינע שיס-וואונדע אן דער לינקען האלז-זייטע ע־ה־אלטען, פ־יא בי־שטין אנגעגען אן דער לינקען שלטער. דיא הערבי־ערגי־פ־ענען אנטע אין דיא אייך דער בעיהמטע יידישע אינטערזוטעס־דאצענטע, דר' באראָן אים בי־יא-פ־ענס, ערקלע־טען אבגעראָנטשטיממטע, דאס דיא שוטאנדען דורכאיס קיינע לעבענס-גיפ־ערהלבען זינד.— דיא פאמיליע בי־שטין דארף אللא אבער דען גלוקלי־כען אינ־פ־אָללל בעגיסען!

* (צרך הבכסען — אין גע־רוב.) אים פ־עסטער כאר-טעמפ־ל וואר־דען אם 27-טען סעפ־טעמבער דיא צייא אים אינגאנגע דעס טעמפ־עלס אנגעבראכטען צרך-בי־כסען ע־ר־אכטן אונד איס־טעריכט. דיא דיעבע מיסטען אللא אינען אנגענאנגען. נאכטל־ס־סע נעהאכט האבען. אן דען בי־כסען וואָרען דיא זייטען-וויגדע אינגוואנט. דער פ־ערראכט פ־על אין אינגע שלאפ־סער-גיזוללען, דיא עיסט פאָר לוירצעס אן דען פ־ענסטערן דעס טעמפ־עלס צו אי־ב־ערטען האט־טען, מאן שאטטע דיא סימטע דעס אים דען צרך-בי־כסען גערי־ב־טען געלעגען אין עטיא 200 זעהלטע רעכא וויסע) וואר אין אللטער, דענן אים פ־אָראָקעל פאָן יעגער הונגערס-שלוכס הייס עס, דאס מאן דיא יוליע קאָן פאָרט אי־פ־ענפ־ערזן, וועהרענד יענעס מערכען זיך דען נאמען יוליע קאָן אנא־ייגעפ־ט. אנפ־אנגס נאנגעט זיך ואָנאר דאס מערכען יוליע אוולא; אבער באלד נעטשאנד זיא, דאס זיא דען אמטליכען נאמען איינעס יונגען מאנגעס, נאמענס פ־ילי־פ־ס אוולא, אנגענאמטען, וועהרענד איזט ביא דער פ־ילי־פ־ס בעהילפ־לך געזוגען. — הארען זיא איינגעס שטאנס פאָן דעס נאמען פ־ילי־פ־ס אוולא?

„ניין!“ — ואנט אישהור אין איינגע וואנדערבא. רען פאָנג.

„אللא, הארען זיא נור ווייטער! מיין פאטטער וואר אין יענר וואהלטעטיגער מאנן, עס וואר נכט זיינע זאכע, צו אינטערזוכען, אב דאס אונגלי־קליכע מערכען יוליע קאָן אדער יוליע אוולא הייסט; עס גענינגט איהם, צו ווייסען, דאס זיא אייגע אונגלי־קליכע איזט. ער נאהם דאס מערכען אין זיין אייגענעס הוז, אין זיינע אייגענע פאמיליע, דאמיט זיא דא בי־ צוי ווייקטער יענעס יונגען מאנגעס, פ־ילי־פ־ס אוולא, פ־ערבליבען; ער קעהרטע יעדאָך נכט צוריק, אייגע מאָנאט שפ־עטער וואורדע זיא קראנק, ווהר קראנק — אין קור וואורדע גענאָ־ען — אבער אין דערזעלבען שטונד שאאב דיעעס — שטארב אויך דיא מוטטער — זיא פ־ערשטאהען: בערדע שטארבען (ואנט רעכא מיט בע. ואָנדערעס נאכדרוקע), יוליע שטארב אין מיינען הערדען.“

„אירעס מערכען!“ (ואנט אישהור אין אייגען פאָנג, וועלכער דאריבע דערשטעט, דאס דיעע מאָדעס-נאכריכט אין נכט זאָ יעהר בעריהרט.) יא, ער אשהמטעט לייכטער אויף, אלס ווערע אין שווערע שטיין פאָן זיינעס הערצען נעפ־אללען.

„איך פ־ערשטעהע דיא נכט,“ ואנט רעכא מיט קוי־שענען עזהנען.

„איך בעדייערע דיא אירע יוליע קאָן! (ואנט אישהור) דענן איך גלייבע, דאס יענע נעהיימנ־יפ־אָללע פ־ערטע עבען קיינע אנדערע אלס יוליע קאָן וואר.“

„וואָהער ווייסען דיא דאס? (ווייטר רעכא שנעלל) הייס עס דאָך אים פ־אָראָקעל, דאס יוליע קאָן נאָר אין דער הונגערס-שלוכס אומגעקאָמען?“

„ווייל דיא פ־עסטשעללונג דער פאָרשען ווייטען יענער פ־אָראָקעל-אי־פ־ענטמער איבערא־יילט אונד אונ־פאָללשענדיג וואר!“

„וואָהער ווייסען דיא דאס?“ פ־ראגט רעכא.

„נאנון איינפאָך, ווייל איך בייא יענער יעטצטענס-נעיעללשאפ־ט נעזוגען בין.“

„וואהל הייס עס אויך, דאס אונטער דער יעטצטענס-נעיעללשאפ־ט אין מאנן, נאמענס אישהור וואללס-לילי, וואר.— אבער יענע אירע יוליע בעהיפ־פ־ענטע מיט נאָאָ־טער וכערהייס, דאס אישהור וואללס-לילי, אונד פ־ילי־פ־ס אוולא אייגע אונד דיעזעלבע פ־ערזאָן נעזוגען וועדען!“

דיעס ווייקט דאָך אויף אישהור וויא אין נעדערי־שטעטטיגער דאָנגער; ערלדך ואנט ער: „מאדאמע! וויא זינד אין יענער, דער דען אונגקלאנען דיא יוגלע צו פאָלגען פ־ערשטעהט — אונד נון מיס איך נעשטעהען, דאס איך אונטער דעס נאמען פ־ילי־פ־ס אוולא יענעס אונ־גלי־קליכע מערכען עגפ־אהרען אונד איך דער פאָאטער איהרעס בען.“ — (פאָרטצעטצונג פאָלגט.)

רען שאַנדען קרעפּטיג ווידען מיט שאַקען בע־וואָפנעט, אַם זיך נעגען דען אַנדראַנג דעם געזינ־דעלס צו שטעען. אבער איך אַנשטענדיג בריסט־ליכע בירגער פּעסבורגס וואורדען פאַם געזונדעל אַנגעריפען. דאָס וואָרנונגען דעם פּראָפּ־סאָר פּיסאַרי אונד דעם דעפּוטירטען טהאַלי וואורדען מיט שטיגען בעזאָרגען. דיא אַנשטענ־גען בריסטליכען בירגער וועגרעטען אַללעס מאָג־ליכע אַן, אַם דיא רוהע וועדער הערצשטעללען. זאַ שטעללטע זיך דער שטאַדט־אַרבייואַר, אָהאַן באַטקא, פאַר דיא קירכע אונד דעם רעגיאַ־ליז אַנגעריג געזונדעל צו: „אַם אַנגעריכטע דיעזער קירכע בישטע אַך איך, אַן פּיעדען אונד רוהע אַרמאַנאַנדער צו געדען; איך בין אַן בריסט, אונד ווענן איהר דוראַכאַים אַן אפּפער האבען וואַללעט, זאַ שלאַגעט מיך נעדער!“ — דיא פּעסבורגער בריסטליכען שטרעבטען בעטהייליגטען זיך ניכט אַן דיעזעם וועגע־קראַוואַלל. דער רעקטאָר דער אַקאַדעמיע דראַהטע עדעם שטודענטען, וועל־כער דעם געזונדעל זיך אַנשליעסט, מיט גראַפּטער שטראַפע — אונד דער שטודענטען־פּעראַין זעל־בער שפּאַר זיינע פּערדאַמטע גנעגען דיעזעם טרי־בען דעם געזונדעלס איס. —

אַן דער נאַכט פאַם 30־טען מעפּטעמבער האַטטע דאַס געזונדעל דען פּלאַן, דיא וועדע־נאַפּסע אַן בראַנד צו שטעקען, יאַ, אַינער דער רעדעלס פּיהרער ריף אַינעם וויישען גנעשטאַם־מאַנגע גאַנץ אַפּפענטלך צו: „הייטע נאַכט וועדד דען גע־שעפּ אַן פּלאַמען אַנגעהען!“ — נון אבער קאַנג־טע דיעזע דראָהונג ניכט אַינגעפּיהרט וועדען, וויל אַן דער נאַכט פאַן זאַמטאַג אויף זאַנטאַג גאַנץ פּעסבורג פאַן אַינער גראַסען מיליטער־מאַכט בעזעטצט וועדד. — דער קאַלאַמאַ פאַן טיפאַ עגזונדעטע וועגען מיליטעריאַל־ראַטה, דער אַן עקעלפאַלטש, מיט דער פאַללמאַכט אַינעם רעגיערונגס־קאָמיסאַריס נאַך פּעסבורג, אונד גלייך נאַך דיעזעם אַינגעפּיהרט וועדען, וויל אַן דער נאַכט פאַן זאַמטאַג אויף זאָנטאַג גאַנץ פּעסבורג פאַן אַינער גראַסען מיליטער־מאַכט בעזעטצט וועדד. — דער קאַלאַמאַ פאַן טיפאַ עגזונדעטע וועגען מיליטעריאַל־ראַטה, דער אַן עקעלפאַלטש, מיט דער פאַללמאַכט אַינעם רעגיערונגס־קאָמיסאַריס נאַך פּעסבורג, אונד גלייך נאַך דיעזעם אַינגעפּיהרט וועדען, וויל אַן דער נאַכט פאַן זאַמטאַג אויף זאָנטאַג גאַנץ פּעסבורג פאַן אַינער גראַסען מיליטער־מאַכט בעזעטצט וועדד. אַללע שטראַסען אונד גאַסען, אונד נאַמענטליך דערען אַינגאַנגען, וועדען דיכט מיט מיליטער בעזעטצט, דער אַן עקעלפאַלטש דאַס שטעט דיא פאַללמאַכט, עדען אַן אַינגעבליק דאַס שטאַנדעכט צו פּערהינדערן אונד דאַס־ווייל אויך זאָפאַרט אַן וועדקזאַמקייט טרעטען צו לאַסען. דאַס מיליטער וואַר אויך דאַ־דורך פאַר־בעריישט, אויף דאַס זיך אַידם עגטגע־גנגשטעללענדע געזונדעל שאַרף צו פּיעדען. שאַן גנגען 7 אויהר אבענדס טראַט אַינע אַרט בעלאַגע־רונגס־צושטאַנד אַן, זאַ דאַס מערד אַם 5 פּעברואַ־נען אויף דען גאַסען ניכט צוזאַמען שטעהען

דורפּטען, זעממטליכע גאַסען וואורדען אבגע־שפּערט, אונד זאַ וואַר דיא רוהע אַן דער נאַכט פאַן זאַמטאַג אויף זאָנטאַג ניכט אַם מיגרעטען געשטאָרט. דאַס געזונדעל קאַם צור אבערצייגונג, דאַס דער רעגיערונגס־קאָמיסאַריס יעקעלפאַלטש דען פּעסטען וויללען האַט, יעדען ערסטען, דער וועדער דיא האַנד צור רוהע־שטאָרונג ערהעבט, גיעדערצישטעסען, נאַמענטליך אַלס אַינע „פּע־אַינגעט דעפּטאַציאָן“ דער פּעסבירער אַרטהאַ־דאַקסען אונד קאָנגרעס־גנעמיגד פאַר יעקעלפאַ־לטש ערשטען, אַם איהן אַם אויסרייבענדען שטען אנצוזכען — פּערשפּראַך דיעזעס, דאַס דיא רעגיע־רונג איהרע פּפּליכט אַן דיעזער אַנגעלעגענהייט פאַללד אונד גאַנץ ערפּאַללען וועדד. — עס איזט נור צו בעפּירכטען, דאַס נאַך אבגיג דעם מיליטעריס דיא יודען־קראַוואַללע פאַן נייעם אויסבעבען קאָנגטען.

זעממטליכע צייטונגען, אונד זעלבסט אַינינע יודען־פּיגדליכע בלעטטער, שפּרעכען איהרע פּע־דאַמטיג וועגען דער פּעסבירער פאַרגעגנג אַים. אַללע ריפען דיא: דאַס מאַאַס איזט נון פאַללד, אונד עטצט איזט עס עגדליך דאַך צייט, איך דעם לעדם אַן טיפאַ־עסלאַר אַן עגדע צו מאַכען! דענן דיא אַנטערזוכונג אַן גיעדערהאַלט איזט שאַן אַן עגט־אַרטעט, דאַס עס זיך דער ניכט מעהר אַים גע־רעכטגייט אַדער אַנגעדעכטגייט, זאַנדערן אַים סעמיטיזמוס אונד אַנטי־סעמיטיזמוס האַנדעלט. דיא בעהאַרדען זיגד דיא אַללע אַנטער זיך אַן קאַמפּ גערעטהען; דיא אַנטערזוכונגס־ריכטער מיט דעם שטאַאַטס־אַנוואַלט אונד דער אַבגע־שטאַאַטס־אַנוואַלט מיט דעם וויסטצמיסטער. איך מיט דעם צייגען־פּערהאַרע וועגען דער פּאַלטערונג דערדרשט דא דער גראַפּטע וויהייאַרד; פאַר דעם שטאַאַט־אַנוואַלטע געשטעהען דיא צייגען, דאַס מאַן געפּאַלטערט, וועהרענד דיא פאַר דעם אַנטער־זוכונגס־ריכטער אַהרע אַטמאַגען וויעדער צייט־גערמען, דיעזער צייטשאַנד איזט ניכט מערד דער אַללע־באַר; דיעזעס לידגען פּראַעפּעסס מיט שנעלל אַין עגדע גגמאַכט וועדען. פאַן דעם גגעגגיעד־טיגען גיעדעהאַעד אַנטערזוכונגס־גערעכט מאַן אַינע ריכטיגע בעגענדונג דיעזעס פּראַעפּעסעס ניכט עריאַרטעט וועדען. דער גלייכע אַן דיא פאַרטיליכקייט דיעזעס אַנטערזוכונגס־גערעכטעס איזט אַינמאַל געשאַיאַגדען. עס וועדד דאַהער אַן דיעזעס פאַללד אַם בעפּטען, דאַס דער בוידאַ־פּעסטער קאַנגרעס געריכטס־האַף דיעזע זאַכע אַן דיא האַנד גערעגט. צו דער אַנפאַרטיל בעריכט דיע־זעס גערעכטס־האַפּס האַט עדער דאַס פאַללטעס פּערטייען, זאַיאַהל דיא פּעפּטען אַלס אויך דיא אַנט־פּעפּטען.

וויא דיא רעגיערונגס־צייטונג „נעמזעז“ מיט־טהיילט, וועדד דער טיפּאַ־עסלאַר פּראַעפּס ניכט אַינגעשטעללט וועדדען, זאַנדערן עס וועדד צו אַי־גער אַפּפענטליכען שלוס־פּערהאַנדלונג קאָממען. — עס איזט אבער אויך מאַגליך, דאַס וועדקלך דער פּעסטער קאַנגלכע גערעכטס־האַף דיעזען פּראַ־פּעס צו עגדע וועדד מיסען, דענן אַן גיי־עדהאַלט וועדד דער אָרדענטליכע גאַנג דעם פּראַ־צעסעס דורך דאַס טרייבען אַינגרייפען דער אַנט־פּעפּטען אויף עגדע וויזע פּערהינדערט.

וויא אַינע הייטיגע גיערהאַלטע דעפּעשע מעלדעט, וועדד דיא אַנטערזוכונג ביא דעם טיפּאַ־עסלאַר־פּראַעפּעסס שאַן גאַנץ זיכער נאַך אַים לוסט דיעזער וואַכע בעגעגדעט זיין. אויך וועדד נאַך דיעזער מאַגע אַינער פאַן דען פּערהאַפּטען וועדען וועגען מאַגגעל אַן גגעגגעדען בעוויזען פּיגגע־לאַסען וועדדען. —

פּערשיעדענע גיאַגקייטען.

* (גגעגען אַנזאַן שטאַנדפּ.) גע־גגעגען דיעזען בייסמאַנס־דעפּוטירטען אַינער דעפּ־טירטען דעם דרעזדגער אַנטי־סעמיטען־מאַגגרעס־סעס וואורדע פאַרגעסטערן אַן „וועזעלבירג אַינע פּערזאַממלונג אבגעראַהטען. שטאַנדי איזט גגעטליך אַן „וועזעלבירג צום בייסמאַנס־דעפּוטירטען גגע־וועהלט וואַרדען. דיא „וועזעלבירגער פּערזאַממלונג נאַם נון דיא עקלעלערונג אַב: „וויר בעדיען אונד בעדיען עס אַין דאַס איפּטרעטען אַין אַנטי־סעמיטיזמוס אַין אַינע דאַס וועדד דיעזען מגגעטען, „וועלבער דורך זיינע יודענהעצצ־דייען אבער דיא שטאַדט פּעסבירג זאַ פּיעל שאַנדע גגעבראַכט, צו אַנזעהען בייסמאַנס־דעפּ־טירטען „וועהלטען. וויר שפּרעכען נון אַבער זיין אַפּפענטליכעס בייקען דיא שרעפּפּטע מיסגעלל־גגג אַים אַינד פאַן אַנדערן אַהן אויף, דיינע שטעללע אַלס בייסמאַנס דעפּוטירטער גגעגרעצלעגגען!“ — (אויאַ שטאַנדי איזט גגעמליך אַין אַדיאַלאַט אַן פּעסבירג, „וועלבער דאַרט דיא „יודגע־דעטעגגיע אַים „ווערק גגזעטצט.)

* (פּעטאַפּ גגעגען דיא „יודגע־העטצגרייע.) וויא „ווייר בעריכטען אַן גגע־מערד 115 בעריכטעטען, „ווייטגטע הער דער אַגע־דעטטעטס פּאַפּעסאַר פּיל „וויאַלי אַינגעטרייע פּעס פאַם אַהרע אַנדערן אַהן אויף, דיינע שטעללע אַלס בייסמאַנס דעפּוטירטער גגעגרעצלעגגען!“ — (אויאַ שטאַנדי איזט גגעמליך אַין אַדיאַלאַט אַן פּעסבירג, „וועלבער דאַרט דיא „יודגע־דעטעגגיע אַים „ווערק גגזעטצט.)

פּאַלליעטאַן.

דאַס גאָלד־לאַנד.

(14־טע פאָרטזעטצונג.)

דיא אַינגע „גגער גגעטטיגסאַללען דאַטע וואַרען נאָם אונד נלאַנגצאַלל אונד קאַמען דעם אַרטהאַר זעהר בעקאַנגט פאָר, אבער דיא גגעכסס־צייג וואַרען אַים פאַרגעסט אַן אַים גגאַנץ פּיעמד. דיא גגעכסס־פאַכע וואַר אַינע פאַרפּליכע קופּפּע־פאַכע — אונד דאָך וואַר עס אַין שאַנגס וויילכגס גגעכסס.

אַלס דעגא אַרטהור אַינגעראַשטגג בעמעגקטע, דאַ זאַגטע דיא: „דיא זיגד פּעלליכגס אַינגעראַשט, דאַס איך אַם דיא גגעשקט האַבע, נאַכדעם איך בגמעהר גגר דורך אַי־גגן שטעללפּגעטגעטער מיט אַהגגן פּערהאַנדעלן לעגגס; אבער איך וואַללטע אַהגגן עבגן פּגעיאַליך זאַגגגן, דאַס איך אַגגגעטטשטגן אַגגזאַכע גגעפּגרגן, אַגגס פּאַגגעגגטע אַגגג